

In: 4848

c. 2

A. D. O. M.

DISSERTATIO DIÆTETICA.

DE

**DIAETA
PER SCALAM
AETATIS HUMANAE
OBSERVANDA,**

SUFFRAGIO EXPERIENT. SENAT. MED.

IN REG. ACAD. UPS.

PRAESIDE

VIRO NOBILISSIMO ATQUE AMPLISSIMO

**D. NO DOCT CAROLO
VON LINNE,**

EQVITE. AURATO DE STELLA POLARI,

S.Æ R.Æ M. TIS ARCHIATRO,

MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.

ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL.

BEROL. IMPER. BERNENS. LONDIN. ANGLIC. EDINB.

MONSP. TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,

PUBLICO EXAMINI OFFERT.

DANIEL JOHAN. ÔHRQVIST,

ÖREBROGIA NERICIUS.

IN ACAD. CAROL. MAJ. DIE

ANNI MDCCLXIV.

H. A. M. S.

U P S A L I Æ

134

BS

VIRO
AMPLISSIMO ATQUE CELEBERRIMO
DOMINO
JOH. GOTSCHALK
WALLERIO,

PHILOS ET MED. DOCTORI, CHEMIÆ ET PHARM.
PROFESSORI, NEC NON ACAD IMP. NAT. CUR. RE-
GIÆ ACAD. SCIENT. STOCKHOLM. AC REG. SOC.
SCIENT. UPS. MEMBRO GRAVISSIMO.

*PATRONO ET PROMOTORI
LONGE INDULGENTISSIMO*

Erumpit tandem, Vir Celeberrime, ob plurima Tua
in me collata beneficia, sensus gratissimi mei ani-
mi, ut illa ipsa hucusque tacitæ memoriæ, altius licet,
infixa, nunc, data videlicet occasione, fiant testatiora.
Sinus vero pertenuis has studiorum primitias a Celeber-
rimo Tuo Nomine nitorem mutuari, per eam, quam
mihi exhibere soles, humanitatem: nec spe destituor
certissima fore, ut easdem non pretio suo; sed offeren-
tis pio metiaris desiderio, meque, ut antea, ita in po-
sterum, ope & commendatione Tua dignum censeas.
Restat, toto pectore ut voveam, velit: Summus Universi
Stator Te, Vir Celeberrime, per diu salvum servare in
Reipublicæ litterariæ, præcipue Regiæ hujus Academiæ
decus; Familiæ Tuæ Nobilissimæ fulcrum; clientum de-
nique Tuorum patrocinium. Quoad vixero, submissa
eneratione permansurus sum

*AMPLISSIMI ATQUE CELEBERRIMI
NOMINIS TUI*

Cultor humillimus
DANIEL JOHAN ÔHRQVIST

VIRO

Admodum Reverendo & Præclarissimo

DOMINO

Mag. DANIELI JOSUÆ STENIO,

Ecclesiarum, quæ Deo in Kumbla & Halsberg Nericiæ
colliguntur, Pastori Laudatissimo, nec non adja-
centis Districtus Præposito adcuratissimo,

Patrono & Avunculo Honoratissimo,

VIRO

Plurimum Reverendo atque Clarissimo

DOMINO,

Mag. JOHANNI STENIO,

In Skyllerstad Pastori dexterrimo,

Avunculo Propensissimo

VIRO

Plurimum Reverendo atque Doctissimo

DOMINO

PETRO STENIO,

Sacri coetus in Skyldinge Sudermanniaë

Pastori Vigilantissimo,

Avunculo Amantissimo.

Specimen hoc Academicum, quia debuit, consecrare
voluit.

AUCTOR & RESPONDENS.

D. S. M.

§. I.

Dieta, in sensu latiori, est methodus san-
nitatem conservandi; sed strictiori si-
gnificatu comprehendit notitiam atque
usum sex rerum, ut dici solent, non
naturalium, ex quibus sanitas præci-
pue dependet, quales sunt: *Aër, Mo-
tus, Somnus, Ingesta, Excreta, Pathema-
ta*. Nobilis hæc scientia, quæ ipsa in sanitate tuenda
versatur, primas haud immerito tenet in choro disci-
plinarum. Quamvis enim nec thesauros, nec honores
promittat amplissimos, quod tamen melius est præstat,
cum modum sanitatis conservanda tradat. Divitias suas
Croesus, Phthisi laborans, lubenter expromeret, modo
sanitatem posset acquirere, & Salomo, hominum sa-
pientissimus, Calculo renum adfluctus, cum rudi plebe-
jo, sed sano conditionem ac honores haud invitus mu-
tasset; quidquod potentissimus quisque Imperator, can-
cro fatali implicatus, imperium pro sanitate sine hæsitati-
one amitteret. Etenim sine bona valetudine felicitas
nulla, gaudium nullum prostat. Si spernatur ab omni-
bus

bus Imperans, populum suum gubernare nesciens; magis stultus dicendus homo, qui unicum suum corpus gubernare nequit, nec artem adeo necessariam addiscere curat. Vitam non accepimus brevem, sed facimus, ut recte ait, seneca. Quam plurimi in juventute canunt: *Gaudeamus igitur juvenes dum sumus, post molestant senectutem nos habebit humus*; sed isti aliquando senes canere coguntur: *O! mihi præteritos referat si Jupiter annos*. Cum corpus nostrum quotidie motu deterritur, ingestis etiam quotidie est reparandum, ut vita conservetur. Si reparatio hæc naturæ conveniens, sanitas inde ilibata persistit; sin minus, laborat. Quæcunque in juventute agimus, & quoties contra regulas diæteticas peccamus, in senectute luemus, sed plurimi tandem sapiunt, cum vita, amici, divitiæ, honores, & omnia sunt relinquenda. Hinc operæ pretium duxi, brevissimo calculo stadia hominis metiri diætetica, per totum vitæ curriculum. Cui quidem rei solide tractandæ, cum vires meæ pertenuerint non sufficiant, Te L. B. ut me excusatum habeas, si in omnibus tibi ex voto non satisfecerim, etiam atque etiam rogo.

§. II.

Fœtificatio a Generatione in partum.

Embryo, a conceptione ad partum inclusus utero materno, hoc in domicilio sedet ad majorem temporis distantiam curvus in formam Sciuri, & obductus est duabus membranis Amnio & Chorion, quæ non tantum fœtum, sed & humorem nutritium continent, unde alimentum sibi fugit fœtus. Embryo quamdiu in utero materno est, alitur a matre per funiculum umbilicalem, radicum placenta in utero matris; ut igitur alimentum fœtus hauriat salubre, mater sana esse debet, sicque appetitu & motu justo gaudere, ut alimentum eo melius geratur. Matri non expedit nimium edere, præsertim La-

Etis; dulcis nam inde in tantam Embryo excrescit molem, ut sæpe vitæ periculum, partus adferat. *Motus* ut adfit sufficiens, non nimius, maximi est momenti: inde enim Embryo suum etiam habet motum. Hinc matres sub statu graviditatis non incommodè habitant in contignatione superiori, ut ascendendo & descendendo motum habeant, quod Lappones non ignorant, qui sollicitè curant, ut uxores suæ sub statu graviditatis quotiè & sufficienter se exercent; contra nobiliores pro nihilo habent motum; unde liberi horum sæpe debiles prodeunt. Quod ad *Somnum* attinet matris gravidæ, institui debet cum cautione & videndum, ne modum excedat; hoc enim ita pingvescit foetus, ut partus evadat molestior. Præterea cavendum ne *Affectus* excitentur vehementiores, unde abortus & alia multa oriuntur incommoda. Ne dicam quod *veneris* usus hoc tempore nullo modo conducatur foetui; cum inde plurimi abortus fiant.

§. III.

Infantia a nativitate in mutandos dentes.

Infans in lucem prodit nudus, ejulans, ambulare aut stare nescius, sic miser nascimur cum fletu, adolescimus cum metu & senes imus cum gemitu. Ceterum statim apud puriores *lavari* solet infans, exceptis fere solis Hottentollis, quibus *superfluum* videtur; quia viscidum illud, quo jam tegitur, post paucos dies cum cute sponte desquamatur; sed si adhibetur lotio a stinendum est a sapone & acribus, unde dolores & ejulatus. Intestinis infantis recens nati excrementa continentur nigra, post partum adhuc residua, quæ *Meconii* vocantur nomine, colostro matris commodissime expellenda. Hoc si non fiat, infans sæpe malis obruitur innumeris. Conveniens igitur est, ut lacte materno infans alatur, cujus humoribus in utero fuit nutritus. Negant interdum matres se lac præbere posse; sed hæc ratio est sæpius lubri-

brica & in sequiori sexu tam rara ac sterilitas. Si tamen mater amore infantis commota, mammas non subtrahit ab ira & acidis imprimis cavere debet ne puniatur & mater & foetus, illa bubonibus nammaram, hic acido multiplicabili in primis viis, & examinetur an vacua sit malis mentis & corporis; nec consumat liquores spirituosos imprimis jejuno ventriculo, unde sæpius convelluntur & expirant tenelli foetus. Operæ sane pretium est noscere medelam hujus morbi, quæ pro pauperibus talis est: Ægra nutrix assumat, quam primum insultum observat, albi græci ℥j. Rob. Sambuci unc. ij. p & sudet stragulis bene munita, quantum potest. Imrobant nonnulli *Cunarum* usum, quem agitationi navis, everisionem ventriculi capitisque perturbationem efficienti, similem existimant; sed pro machina motus, utili atque innoxia, habentur rectius. Morbus infantum præcipuus *Coryza*, qui plerumque a frigore oritur, si frigida aqua in templis hyberno tempore tingantur; tollitur sæpius, si suturæ cranii, nares nec non frons inungantur butyro Majoranæ. Singultu etiam infans laborat, quoties frigori exponitur; nam systema nervosum hoc statu majus est ceteris partibus; ergo & valde sensibile, atque convulsionibus facile corripitur. Infantes communiter in cunis multum sudant, & hinc sæpe ita excoriantur, ut non facile dormire possint; quo casu valent flores zinci, semina Lycopodii & sicca omnia. Contra farina frumenti hac fine non utenda: nam non raro scatet Acaris, unde scabies provenit. Ab acido spontaneo sedulo præserventur infantes, cujus morbi prognosis evidenter cernitur, quando facies pallet & excreta alvea virentem habent colorem; contra hoc malum anima Rhei solet præscribi in minori dosi, per plures vias iteranda; sed redit tamen sæpius malum, nisi nutrix quotidie in sudorem laboreat, & ab acescentibus ingestis caveat.

§. IV.
Pueritia a dentitione in pubertatem.

Est hæc quasi frondescentia ævi nostri, in qua pueri ac puellæ lusu & cursu admodum delectantur, quibus exercitiis nihil putant præstantius, nihil jucundius, usque ad annum XV, qui finem huic ætati imponit. Memoria pollere excellenti solent, ab humoribus cerebro affluentibus repetenda. Si quotidie manent incarcerati macriores evadunt; sed aperto aëre currentes climati advescunt, quo fit, ut roboretur corpus & confirmetur sanitas, inde Hoffmannus: Populi septentrionales, qui a teneris annis frigoris & caloris repentinas mutationes sustinere coacti, minus in morbos prolabuntur & facilius ex iis reconvalescunt. Afficiuntur *Strumis* colli, quas Achores evacuant, excitati a pediculis capitis. Hos nunquam frigida aqua repellere licet, ne Epilepsiam incurrant. Pueri per naturam perpetuo ac vehementer *Vicissitudines* appetunt. Sanitati eorum prospicitur si vivunt incurii, sed sine vitiis, e somno non nimis mature surgant, vitentur affectus & alterationes vehementiores, ex quibus concrevit sanguis in polypus; abstineant ab ingestis acidis, vinis spirituosis & acrioribus. Evitetur copiosior carnis esus, ne sanguis nimio calore incendatur. Promoveatur tandem motus quotidianus. In cibo medium tenendum, ut nutrimentum digestu facile, parce, sed sæpius, sumatur, seduloque cavendum ne unquam fame laborent. Saccharata cum grano salis admitti debent; si quando modus exceditur, & inde tormina orientur, frequentissime vermibus scatent, quibus saccharum venenum est, quique terebrando, aufugere tentant.

§. V.

Adolescentia a pube in Barbam

Adolescentia finitur barba prorumpente, quod plerum-

rumque accidit anno ætatis XXI. In hoc stadio transpiratione floret, unde vigor & promptitudo in actionibus singulis. Gerat semper adolescens vultum hilarem, & data occasione curis non omittit gaudia interponere. Excrefcit jam corpus ad justam staturam, quare ex ordine naturæ advescat climati, & sensim tingatur literis atque artibus, statu ac vitæ generi aptis. Fugiat adolescens, tanquam venena, affectus vehementiores: hac enim ætate ponuntur fundamenta quibus acumen ingenii, existimatio, pulchritudo, robur, agilitas & vigor per totam vitam erunt superstruenda. Pocula heic fugienda, nam febres ardentes sub hoc stadio facilius accenduntur. Debet adolescens evigilare prius, quam antea erat assuetus, ne evadat somnolentus & stupidus per totam vitam; curvus non incedere advescat, functiones enim viscerum & corporis læduntur per crebram perffionem abdominis. Solent quidam collum arte constringere collaribus, quo sanguis in capite copiosius colligitur, ejusque vasa distendit; collum inde coarctatur & elongatur ac Phthisi viam pandit. Fœminis hujus seculi vitio vertendum, quod se in gratiam politioris ævi, artissime ligant thoracico, unde viscera comprimuntur & intestina constringuntur, quæ semper debent esse libera, unde multa mala; hunc demum errorem maxime luant, aliquando uxores ingravidatæ evasuræ, cum puerperia inde reportant difficillima.

§. VI.

Juventus a Barba in Dentes sapientiæ.

Ad initum hujus stadii, si modo unquam, recte evigilandum est atque ut in præcedente memoria, ita heic judicandi facultas exercenda. Juvenis acutioribus sensuum organis & alacriori gaudet ingenio; unde majori afficitur voluptate ex objectis, jam oculis obversantibus, vegeto pollens animo, vivida facultate imaginandi

di, & egregio memoriae robore. Firmantur musculi corporis motu, quo sine itinera, venationes, saltationes, & piscatus instituuntur; motus ille moderatus est, & exercitium quod ad udorem, non vero ad sudorem continuatur, nisi adfuerit scorbutus. Tussis pertinax, si sub hoc stadio incurrat, caveat Phthisi corrigi, quam si fugere vult, evitet cibum carnosum, & saepe equitet. Leviusculi jam errores in diata minus nocent, quam alio quovis tempore. Febribus hæc ætas est obnoxia, qui morbi tamen potionibus spirituosus cavendis, vitantur sæpius. Caste vivat ac sobrie, sciens probe juventutem libidinofam tabidum corpus tradere senectuti. Si gracili admodum ac tenero est corpore, in libero se aere frequentius exerceat, ut firmam ac solidiorem efficiat corporis substantiam, quæ non adeo facile postea obtinetur. Veteres Romani fortem & alacrem exoptantes nationem, Adolescentes & juvenes quodidie in Palæstra exercitiis firmabant gymnasticis. Nos contra per totum diem camera includimus, in librum pronos & quasi alligatos, eruditionem quidem, at non eadem fruendi facultatem spectantes. Exercitia nostra Gymnastica saltando, digladiando & equitando peraguntur; Primum genus adolescentem reddit plane politum, quod nisi in ista ætate vix obtinetur. Equitatio autem & pugillatus plus requirentes roboris, juventuti rectius reservantur. Natatio in hac ætate exercitium est incomparabile, sed, quod dolendum est, in desuetudinem apud nostrates jam venit; Corpus agile reddit, sanitatem firmat, transpirationem aperit, & e periculo sæpe liberat.

§. VII.

Virile stadium a Dentibus sapientiæ in Canos.

Crescentibus annis crescere studia, curas atque labores hæc ætas planum facit, quæ jam fructus vitæ antea bene seu male institutæ reportat; felix qui semper
diar-

diætæ manet studiosus, ne postea dici possit merito: *fero sapiunt Phryges.* Homines hoc in stadio animo gaudent constanti & firmo, ut actiones, secundum dictamen sanæ rationis rite instituere valeant. Deinde excellentiores adsunt ingenii vires, unde hac ætate ad studia literaria & magna quævis negotia suscipienda putantur aptissimi. Corpus jam fibras habet firmiores & densas, ut robore suo labores fortiter sustineat, & affectus facile reprimat. Morbis hæc ætas exposita est paucis, nisi vel per perversam educationem ac Diætam, vel per generationem adtrahuntur. Morbi frequentiores sub hoc stadio sunt hypochondriasis & Colica. Qui præmaturam fugere vult senectutem nihil agat vehementius. Versari jam atque laborare sub dio, quoties tempestas id permiserit, debet. Errores in ingestis jam facilius quam alias, patitur, acriora tamen & imprimis potus generosos & heroicis vitet, qui tot homines in hoc stadio podagra & hæmorrhoidibus inficere. Quo quis magis sudat, eo citius senectutem accelerat. Qui bene & quantum satis est, hoc ætatis spatio, dormit, multos plerumque, ceteris paribus, numerabit annos. *Nimia venus* semper machinam multum debilitat & senectutem tandem reddit infirmam.

§ VIII.

Senium est a canis ad mortem.

Ætas senilis tota quanta fere metamorphosin subit a priori vitæ statu, & sibi ita est relicta, quasi ei commercium cum aliis esset ademptum. Omnia quæ antea floruerunt, in senectute torpent atque decrescunt, quam ob causam senex morbo non raro affligitur, cui extrema rerum fata imminet, & pœnæ instar, hanc ætatem persequuntur. Gravatur senex corpore ruinoso & fragili, quod vix, ac ne vix quidem corrigi potest, si vel, maxime secundum exactissimas diætæ regulas vi-

ta instituat & optimum Nectar offerantur; quare functiones tam animi quam corporis, non nisi summa cum molestia, peraguntur. Senex non, ut antea, ingestis nutritur, tendines ossificantur sicque partes obrigescent. Medulla ossium parcior, ossa debilia reddidit atque fragilia. Textura cellulosa per tenuiorem plerumque nutritionem evacuata partes mobiles minus lubricant, unde torpor existit corporis. Substantia medullaris fit rigidior, unde omnes functiones langvescent vitales. Dentes corroduntur, elevantur & excidunt. Siccatur caput & calvum evadit. Fons aureus exarescit, omnisque voluptas perit. Jam magni non sine damno sustinentur labores; nam corpus senile delassatum, sero vires reicipit. Nullum jam intemperantiæ genus, nullus excessus sine noxa admittitur; vires enim vitæ hæc mala difficulter superant. Jam vino nobiliori, parcius sumto, corpus reficere juvat. Tempestatem senex vehementem & incommodam, maxime autumnam & vernam, quam antea curatius caveat. Lenioribus utatur cibus, salsa nimis non appetat. Somnum, per se parciosem, alliciat quantum potest atque amplectatur, is enim robur ipsi conciliat. Evacuaciones jam magis, quam antea, noxiæ. Paucis: parcere sibi debet & indulgere, quantum potest, si dies suos protrahere voluerit. Verum specimini huic qualicumque finem tandem imponendum esse monent & tempus & sumtus. Tu autem L. B. cum labore & annis evades defessus aurea hæc sedulo cogita-

bis verba Ciceronis: *Conscientia bene actæ vitæ,
multorumque benefactorum recordatio
jucundissima est,*

S. D. G.

